

02. K J U L V A N D M Ø L L E,

Arkiv reg. no.: 10.05.10

Asdal sogn, Vennebjerg herred,

Hjørring amt.

+X

MATR. NO.: 34 af Asdal by og sogn.

SYNONYM: Sønder Kjul Mølle

KORT SNIT:

FILM/NEG. NO.

EVT. FREDNING:

ALMENT IØVRIGT:

Kjul Aa - Jammerbugten - Skagerak

- møllen omtales 1419 - Kyle Mølle, 1662: Nørre Kiil,
Sønder Kiil. I matriklen 1688: Nørresønder Kyfvel (?).

- møllen blev nedrevet 1868, forinden var møllens gangtøj
af ejeren solgt til brug i Horne Mølle. (01. - 10.05.09)

NUV. EJER:

REGISTRANT: Bertil Larsen,

DATE: 10. august 1988

Bertil Larsen
DK-8260 VIBY J.

09
03 of 88

o2. - 10.05.10

K J U L V A N D M Ø L L E

Asdal sogn, Vennebjerg herred,
Hjørring amt.

(- overskrevede noter om Kjul Vandmølle tilgaaet fra Ingvar Mølbjerg, Telling Byvej 20, 9460 Brovst, 1989.)

Kjul Vandmølle.

- I skiftet 1419 efter Niels Offesen Panter, der levede i sidste halvdel af 1300-tallet omtales "Kylle Mølle". Det var en Mølle som laa paa Kjul Aa, hvor der ogsaa var en Hellig Kilde. I en artikel om sandflugten af C. Klitgaard, fortælles om to mænd, der 1631 havde stjaalet nogle fjæl, som de kastede i Asdal mølledam, hvorfra de var drevet ned ad Kjul Aa.

Asdal mølledam maa være engarealet mellem borgen og den nordre Dæmning, som var sat under vand ved opstemningen. Den 1419 omtalte Kylle Mølle, maa have ligget ved den nordre dæmning, kaldet "mølledæmningen".

Ved Matriklen 1688 nævnes der ingen mølle ved Hovedgaarden, men ved fæstegaarden Sønder Kyvel omtales en vandmølle, med mølleskyld 1-5-1-0 tdr. htk.

Selve gaarden (Sdr. Kyvel) er takseret til 2-3-1-2 tdr. htk.. Proprietarius er velbyrdig Ide Skeel til Asdal (Hovedgaard).

Det maa være den nedlagte Kylle Mølle, der er flyttet hertil, hvor vandstanden formentlig har været mere konstant. Fæsteren af gaard og mølle hed Laurs Christiansen, - hvis søn Chr. Laur-sen nævnes som den første skudehandler i Kjul.

Sønder Kjul Mølle der var en grynmølle, er ikke afsat paa Videnskabernes Selskab's kort (fra 1700-tallets slutning/begyndelsen af 1800-tallet).

Fra Sdr. Kjul drev Laurs Christensen's efterkommere en omfattende skudehandel paa Norge. Slægten naaede et højdepunkt i driftighed og velstand med Baltzer Nielsen, død 1796. Hans søn Peder Baltzersen, der overtog forretningen, mistede de fleste af sine skibe i krigen 1807-14. Han maatte 1823 erklære sig fallit, og levede sine sidste aar som fattiglem i Asdal Klit.

Efter Peder Baltzersens fallit blev Sdr. Kjul, matr. no. 34 af ?? stærkt udstykket. Der blev dog forsat drevet mølleri paa stedet, som det fremgaar af følgende annonce af 21. September 1849 i Hjørring Amtsavis:

" Kjul Grynmølle er under haanden at erholde til købs, og at tiltræde ol. November eller 11. December, ligeledes kan medfølge en parcel, hvorpaa kan holdes 2 køer og fire faar. Men hen-

vender sig til ejeren Christen Højer i Horne Mølle...."

I folketællingen 1855 er ejeren Christoffer Jensen, 39 aar og møller. Om ham skriver pastor Friis, at han tidligere var meget velhavende, men drak det hele op.....

Christoffer Jensen har da ogsaa, den 18. December 1858 følgende annonce i Hjørring Amtsavis:

" Kjul Vandmølle med indlagt grubeværk og brækkværn ønsker jeg under haanden at bortsælge. Til møllen, der for kort tid siden er ombygget næsten af nyt hører en god og bekvem lejlighed, samt en lod, der haves i fæste paa 5o aar, hvorpaa der kan holdes to køer, nogle faar ect.. Møllen har god søgning."

Det lykkedes dog ikke at faa møllen solgt i denne omgang, men i 1868 nedriver han møllen, og sælger maleværket: kværne ect. til Jens Sørensen Højer, Horne Mølle, der samme aar bygger den murstensmølle, der stod lige vest for stuehuset. (hvor?????? ---- uklart formuleret....)

Christoffer Jensen flyttede til Horne by, hvor han ernærede sig som møllebygger.

Det kendes endnu i terrænet, hvor Sdr. Kjul vandmølle, og overgangen over aæen "Spangen" har ligget. Det har saaledes været muligt i store træk at følge Kjul Vandmølle fra 1419 til dens endeligt 1868.....

(Ingvar Mølbjergs noter henlagt i magasinkassette under ovenstaaende registreringsnummer: o2. - 1o.o5.1o.

- noterne renskrevet og tillempet, hvor der var synlige meningsforstyrrende fejl, Februar 1999.

Ved overdragelsen 1989 medfulgte ingen rettigheder.)

384
bæk
183
35'
182
14'
19
3'
8

9° 04' 3 559 10° 00' a.f. Greenwich 561 10° 02' 562 563 10°

Fotogrammetrisk udtegnet, flyvefotografering 1975.
Kurveplan efter ældre bordsmåling.
Kompletteret i marken 1977.